

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากเวที : เวทีประชาสังคมเพื่อทรัพยากรลุ่มน้ำอิง

ห้อง 1 “แม่หญิงกับทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง”

ข้อคิดเห็นเรื่องแม่หญิงกับทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำอิง

“แม่” น้ำอิงมีความสำคัญต่อพวกเราตลอดลุ่มน้ำอิงทั้งชายและหญิง อย่างไรก็ตามภายใต้ความสัมพันธ์ที่สมดุระหว่างคนและธรรมชาติมีความแตกต่างระหว่างชายและหญิง เช่น ความเข้าใจ รับรู้ และผูกพันต่อธรรมชาติที่ละเอียดอ่อนต่างกัน แม่หญิงเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติกับครอบครัวผ่านอาหารที่ได้จากธรรมชาติ อย่างเช่นพืชผักจากป่าและปลาจากแม่น้ำ

ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลายลงไปเรื่อยๆ เช่น กรณีป่าชุมชนบ้านบุญเรืองที่ภาครัฐจะยึดเอาไปเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยไม่คำนึงถึงสิทธิชุมชน การอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติต้องอาศัยทั้งหญิงชายอย่างผสมผสานกลมกลืนกันจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้

เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติอย่างครบรอบด้านและยั่งยืนในลุ่มน้ำอิง เราแม่หญิงทั้งในพะเยาและเชียงรายที่ได้รวมกันขึ้นเป็น “เครือข่ายแม่หญิงลุ่มน้ำอิง” จะร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จดังที่ได้ตั้งไว้ พร้อมกับได้มีข้อเสนอแนะต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องคือ

1. การจัดการและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างหญิงชายทั้งด้านบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น
2. ต้องเคารพสิทธิและบทบาทหน้าที่ของของแม่หญิง
3. มีการเสริมสร้างบทบาทแม่หญิงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น เช่น จัดเวทีกลางเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างแม่หญิงกันเอง หรือกับภาคส่วนอื่นๆ และเวทีนำเสนอข้อเท็จจริงต่อผู้มีอำนาจและสาธารณะชน
4. ต้องเร่งสร้าง ฟื้นฟู รักษา และเผยแพร่ความรู้ของแม่หญิงที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะการเผยแพร่ต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่
5. มีการฟื้นฟูฐานอาชีพของชุมชนที่พึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติ เช่น ป่าครอบครัว

6. ร่วมกันเฝ้าระวังปัญหาทรัพยากรในลุ่มน้ำอิงที่กำลังเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ห้อง 2 “ป่าชุมชนกับความยั่งยืนโดยท้องถิ่น”

ข้อเสนอจากป่าชุมชน

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต./อบจ.) ออกกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร และจัดสรรงบประมาณอย่างน้อยร้อยละ 1 มาดูแลเรื่องป่าชุมชนตามแนวทางนิเวศวัฒนธรรม เช่น สืบชะตาป่า บวชป่า ปลูกป่า สำรวจแนวเขตป่า ดับไฟป่า แหล่งเรียนรู้ในการจัดการป่าชุมชน เป็นต้น
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต./อบจ.) และหน่วยงานภาครัฐสนับสนุนให้เกิดการพัฒนากระบวนการข้อมูลชุมชนพัฒนาสู่งานวิจัยชาวบ้าน เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนสู่การเผยแพร่และสร้างการรับรู้ สร้างความตระหนักของคนในสังคม
3. ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรท้องถิ่น โดยการประสานแกนนำแต่ละชุมชน จัดเวทีประชาคม เพื่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจจากชุมชน
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/อบต./อบจ.) ส่งเสริมให้เกิดการจัดทำข้อบัญญัติในการจัดการทรัพยากรร่วมกันกับชุมชน โดยมีการกำหนดเป้าหมาย แผนการจัดการทรัพยากร และมีกลไกการประสานงานระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ เช่น สภาองค์กรชุมชน สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง
5. กลไกความร่วมมือในระดับจังหวัดมีบทบาทหน้าที่ในสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และติดตาม ตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นต่อโครงการ/ กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อผืนป่า
6. หน่วยงานรัฐ ส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายและนโยบายในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้และลุ่มน้ำ เพื่อเท่าทันสถานการณ์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น
7. ส่งเสริมการปฏิบัติการในการจัดการป่าชุมชนของชุมชนและภาคประชาสังคมอย่างมีส่วนร่วม เพื่อการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ 40 % ตามนโยบายภาครัฐ
8. สถาบันการศึกษาส่งเสริมความรู้ นวัตกรรมการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น เกษตรทางเลือกและพัฒนางานวิจัย รวมถึงการบูรณาการศาสนา วัฒนธรรม เชื่อมโยงความรู้การจัดการทรัพยากรกับชุมชน

ห้อง 3 “ความรู้เรื่องป่าชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงและแนวทางการจัดการ”

ข้อเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำ

จากการศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงตอนล่าง พบพื้นที่ป่าชุ่มน้ำทั้งหมด 17 แห่ง รวมพื้นที่กว่า 8,590 ไร่ ป่าชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของระบบนิเวศลุ่มน้ำอิงทั้งความหลากหลายทางชีวภาพ และการหาอยู่อาศัยของชาวบ้านจากข้อค้นพบนี้จึงทำให้เห็นว่าพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง จึงมีข้อเสนอ ดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และสร้างแนวทางการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างสมดุลยั่งยืน
2. จัดตั้งกลไกประสานงานเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายพื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มน้ำอิง
3. มีการศึกษาเชิงวิชาการ เพื่อยื่นขอขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (แรมซาร์ไซต์) หรือเป็นพื้นที่คุ้มครองทางสิ่งแวดล้อม

ห้อง 4 “แนวทางการจัดการน้ำและสัตว์น้ำอย่างมีส่วนร่วม”

ข้อเสนอการจัดการน้ำโดยชุมชนท้องถิ่น

ด้วยความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรน้ำ และเพื่อให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นระบบ ป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ทางชุมชนลุ่มน้ำอิงในจังหวัดพะเยาและจังหวัดเชียงราย จึงได้มีข้อเสนอในการจัดการน้ำโดยชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ภูมิปัญญาชาติพันธุ์ในการรักษาทรัพยากรน้ำ
2. จัดทำแผนแม่บทชุมชนเรื่องการจัดการน้ำหลักต้นเป็นแผนแม่บทฯ ระดับชาติ เพื่อให้เป็นนโยบายสาธารณะด้านการจัดการน้ำแห่งชาติ
  - ๑) การจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
  - ๒) การจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชน
3. สร้างเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์เขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำในลุ่มน้ำอิงและลุ่มน้ำอื่นๆ แลกเปลี่ยนและจัดการองค์ความรู้ร่วมกัน

4. ให้นำหน่วยงานราชการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ติดตามและกำกับดูแลการใช้กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ
5. บูรณาการการทำงานด้านการจัดการทรัพยากร เพื่อสร้างจิตสำนึกชุมชนและท้องถิ่น

ห้อง 5 “ข้อบัญญัติท้องถิ่นกับทรัพยากรบ้านตนเอง”

ข้อเสนอในการพัฒนาข้อบัญญัติท้องถิ่น/เทศบัญญัติ

เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบ้านตนเอง

อาศัยการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 และ พ.ศ.2550 ตามมาตรา 66,67 และ 290 ที่รับรองสิทธิชุมชน สิทธิบุคคลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นที่มีการปฏิบัติกรอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีความชอบธรรมในการพัฒนาข้อบัญญัติท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการจัดการบนฐานของความร่วมมือ กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ ในระดับท้องถิ่น

จากการเสวนาในประเด็น “เส้นทางสู่สันมะค่าโมเดล” การจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบ้านตนเอง วันที่ 22 มีนาคม 2560 ณ วัดศรีโคมคำ ได้มีข้อเสนอแนวทางการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่น/เทศบัญญัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ลุ่มน้ำอ็องโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

1. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ** ควรมีกฎหมายลูกที่รองรับสิทธิชุมชน สิทธิบุคคล และกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้านต่างๆ เช่น การจัดการน้ำโดยชุมชน โฉนดชุมชน เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการพัฒนาข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
2. **การปรับปรุงกฎหมาย** ที่ให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น/เทศบัญญัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง
3. **ชุมชน** ควรใช้ข้อมูลและต้นทุนที่มีในชุมชน เช่น การบริหารจัดการ การศึกษา ทรัพยากร สุขภาพ จารีตประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ (ท้องถิ่น ท้องทุ่ง และส่วนราชการ)
4. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่** ควร

จัดสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนกลุ่ม หรือเครือข่ายต่างๆ ในชุมชนเพื่อให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ห้อง 6 “บทบาทของสื่อชุมชนเพื่อท้องถิ่น”

สื่อชุมชน หมายถึง พื้นที่หรือช่องทางการรับส่งข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น และความรู้ในชุมชน อันเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในการเข้าถึง และใช้ประโยชน์แห่งสื่อที่น้อยอย่างทั่วถึง เพื่อนำไปพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ สุขภาพ วิถีวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

จากการทำงานของเครือข่ายสื่อชุมชน พบว่า สื่อชุมชน มีความจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และองค์กรในพื้นที่ โดยเฉพาะการจัดระบบองค์ความรู้ และเครือข่ายต่างๆ การเสริมสร้างพลังพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการส่งต่อหรือติดตามนโยบายสาธารณะ ดังนั้น เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน

พวกเราในนาม “เครือข่ายสื่อชุมชนลุ่มน้ำอิง” จึงขอเสนอให้...

1. ให้มีคลังข้อมูลความรู้ชุมชน และคลังข้อมูลกลางของลุ่มน้ำอิง เพื่อสนับสนุนสื่อชุมชนและสื่ออื่นๆนำไปสร้างสรรค์ผลิตในรูปแบบและเนื้อหาที่ถูกต้อง ครบถ้วน และรอบด้าน
2. ให้มีการจัดตั้งเครือข่ายหรือกลุ่มสื่อชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำอิง ประกอบด้วยเครือข่ายคนในพื้นที่ เครือข่ายเด็กและเยาวชน สถาบันการศึกษา เพื่อพบปะและแลกเปลี่ยนความรู้ แบ่งปันข้อมูลและประสบการณ์ และทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงความร่วมมือในการการศึกษาวิจัยสื่อชุมชนในอนาคต
3. ให้เครือข่ายจัดทำแผนสื่อชุมชน ลุ่มน้ำอิง โดยมีเป้าประสงค์และยุทธศาสตร์ร่วมกันอย่างชัดเจนโดยมีองค์กรเข้ามาสนับสนุน ให้ชุมชนเป็นเจ้าของสื่อ ผลิตสื่อ โดยการกระบวนกรมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มีการกำหนดวาระ หรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาชุมชน
4. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรค้ำประกันหรือช่องทางที่จะออกอากาศแก่ประชาชนในชุมชน ตามที่กฎหมายระบุ คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ได้แก่ วิทยุชุมชน และทีวีชุมชน